
KARTALKAYA YANGINININ ARDINDA YATAN:

PİYASANIN YIKTIĞI DEVLET, ARANAN ADALET

MAYIS 2025

ivme

Kartalkaya Yangınının Ardında Yatan:

Piyasanın Yıkıldığı Devlet, Aranılan Adalet

İVME Hareketi
Mayıs 2025

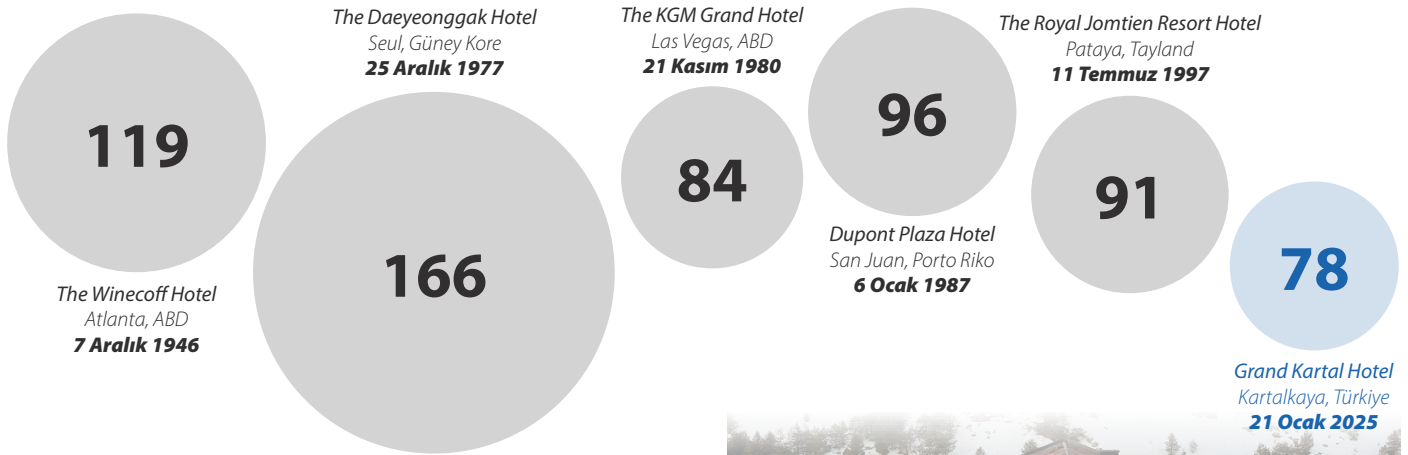
Grand Kartal Otel yangını, sadece bir ihmali değil; halkı korumaktan vazgeçmiş bir sistemin tükenişini gösteriyor.

Yalnızca otel değil, adalet de yandı.

Bolu'daki Grand Kartal Otel'i'nde 78 kişinin ölümüne yol açan yangın, sadece bir kaza değil, piyasanın hükümlerine bırakılan yaşamlarımızın ve yönetim usullerinin ürünü olan bir kamu felaketidir. Sorumluluk, otel sahiplerinden yerel yönetime, denetim kurumlarından merkezi idareye kadar zincirleme biçimde birbirine devredilirken, hiçbir fail hesap vermemekte, yalnızca sahnelenmiş bir sorumluluk tiyatrosu izlenilmektedir.

Küresel bir çok kaza ile bağlantılı skandallara kadar uzanan küresel örnekler, bu felaketlerin istisna değil, düzenin ta kendisi olduğunu gösteriyor. Felaketlerin ardından gelen yardım politikaları bile toplumu onarmak yerine politik çıkarları önceliyor. Vatandaşlara hakları olan tazmin imkanları sunulmadığı gibi lütuf şeklinde sunulan çözüm önerileri "oy" karşılığında pazarlanıyor.

Dünyadaki en ölümcül otel yangınlarının sonuncusu Kartalkaya'da gerçekleşti. ¹



Kartalkaya'da yaşanan katliam; bize neoliberal düzenlemelerin, kurumsal parçalanmanın ve piyasa öncelikli yönetimin, kamusal sorumluluğu nasıl çökerttiğini gösteriyor. Türkiye örneği üzerinden, kamuya ait olanın özel çıkarla nasıl yer değiştirdiğini, yurttaşın sesinin nasıl susturulduğunu görebiliyoruz.

Denetim sistemleri zayıflatıldı, kurallar ise yalnızca formaliteye dönüştü. Yasama faaliyetleri hız kesmeden sürse de, ardı ardına çıkan, birbiriyle çelişen düzenlemeler yasal boşluklar doğurarak pratikte bir deregülasyon ortamı yarattı. Bu da sorumluluğun, denetimin ve sistemin işleyişinin toplumun aleyhine işlemesine yol açtı.



Görsel Daily Sabah

Gerçek bir kamusal yeniden inşa için ihtiyaç duyulan şey, sadece teknik düzenlemeler değil; halktan yana, katılımcı, adil ve şeffaf bir idari ve demokratik düzendir. Bu da ancak toplumsal dayanışmayı esas alan, piyasaya değil insan onuruna öncelik veren bir demokratik eşitlikle mümkündür.

¹ HaberTürk

Hesap veremeyen kamu idaresi, felaketin ortağıdır.

1980'lerden bu yana Türkiye'de neoliberalizm, otoriterleşme ve piyasa düzenlemeleriyle birlikte kamusal denetim zayıflatıldı, halkın güvenliği sermayenin kâr önceliğine kurban edildi. Özellikle AKP döneminde kamu yararı yerine büyüme hırsı, rant ve kayırmacılık öne çıktı. Zamanında AK Parti'ye yakın sermayenin serbest dolaşımı için yapılan yerel yönetim reformları bugün muhalefetin kazandığı belediyeler tarafından kullanılmasını engellemek amacıyla ya merkezi yönetim lehine geri alındı ya da kesilip kırılarak vatandaşları yetkinin kimde olduğu anlaşılmayan bir bilinmezlik denizine bıraktı. Yargıdan basına, denetimden afet yönetimine kadar her kurum, yürütmenin gölgesine girdi. Sonuç: felaketler artık doğal değil, politik tercihlerle şekilleniyor.

Grand Kartal Otel yangını da bunun acı bir örneğidir. 78 kişinin ölümüne yol açan bu yangın, sadece ihmalin değil, örgütsüzlüğün, sorumluluktan kaçan kurumların ve özelleştirilmiş kamu hizmetlerinin sonucudur. Her kurum diğerini suçlarken, adalet yerinde sayıyor, mağdurlar yalnız bırakılıyor.

Sağlık, eğitim, barınma ve afetlere hazırlık gibi temel haklar, kâr işleyişine terk edildiğinde; işçilerin, yaşlıların, yoksulların ve kırılgan grupların hayatı göz göre göre riske atılır. Pandemi, depremler, seller ve yangınlar bunu tekrar tekrar gösterdi. Bu düzen değişmeden, hiçbir şey değişmeyecek.

Çözüm **piyasaya değil, halka hesap veren, şeffaf, adil ve katılımcı bir yönetim anlayışında.** Demokratik, halkçı ve kamucu bir anlayış; yalnızca kriz anında değil, her gün yaşamı koruyan, dayanışmayı örgütleyen ve halkın denetimini esas alan bir alternatiftir. Felaketleri durdurmak istiyorsak, önce hesap verebilirliği halkla birlikte yeniden kurmalıyız.

İnkâr, ihmal, kâr: Bir felaketin ortakları

Grand Kartal Otel yangını bir sorumluluk zincirinin değil, bir **sorumluluktan kaçış zincirinin** eseridir. Otelin sahiplerinin erken uyarıları bastırmaya çalıştığı, yangını kurumlara haber vermeden "içeriden" kontrol etmeye çalıştığı ortaya çıktı. Ama ne risk önlemleri alınmıştı, ne de denetimlerin ciddiye alındığı bir sistem vardı. Sigorta şirketleri bile otelin yangın riski nedeniyle kapsama alınmadığını itiraf ediyor; olan yine halkın canına oluyor.

Kamu kurumları ise topu birbirine atıyor: Belediye "sorumlu biz değiliz" diyor, İl Özel İdaresi, bakanlığı işaret ediyor, bakanlık yerel yönetimleri. Türkiye'de merkezi yönetimin güç yoğunlaşmasını hayatın her alanında hissettirdiği bir ortamda böyle bir olay sonrasında gösterdiği bu tavır kamu yönetiminin işlevselliğini yitirmesine sebep olmakta. Bu tablo, **hesap verebilirliğin çürümüşlüğüne değil, yokluğunu gösteriyor.** Yangın çıktığında müdahale geç kaldı, koordinasyon sağlanamadı; çünkü her kurum kendi sınırını korurken halkın hayatı dışarıda kaldı.

Bu raporun genel olarak dayandığı Mustafa Özbilgin ve Cihat Erbil tarafından kaleme alınan "*Relational accountability collapse cycles: Microfoundations of disaster governance failure in the Grand Kartal Hotel fire*" başlıklı araştırma makalesi, **ilişkisel hesap verebilirliğin nasıl çöktüğünü** beş başlıkta ortaya koyuyor:

1. Sorumluluktan kaçış

Gece vardiyası çalışanları, yerlerindeymiş gibi gösterilerek "sorumlu" ilan edildi. Ama ortada ne çalışanlar vardı, ne denetim. Herkesin yetkisi sınırlı, sorumluluğu başka birine yönlendirilmiş durumda.

2. Düzenleme kaosu / dolaylı deregülasyon

Ne otel yönetimi, ne yerel kurumlar, ne de bakanlıklar denetim sorumluluğunu üstleniyor. Standartları ve prosedürleri görmezden gelebiliyor. Konu özelinde uluslararası standartlarda çeşitli

düzenlemeler var, ancak bunlar birbirini çelişkiye düşüren, yeni boşluklar yaratan ve belirsizliği derinleştiren düzenlemeler. Pratişsizlik ise zamanla düzenlemesizliğe (deregölasyon) yol açıyor. Bu düzenleme boşluklarını ise sermaye dolduruyor.

3. Finansallaşma

Güvenlik önlemleri “maliyetli” bulunup öteleniyor, kayıt dışı istihdamla sorumluluk sulandırılıyor. Sigorta şirketleri, denetlemedikleri binalara poliçe kesiyor ama ödeme yapmayacaklarını baştan biliyorlar. Kâr, can güvenliğinin önüne geçiyor.

4. Sorumluluğun reddi

Her aktör bir diğeri suçluyor: otel yönetimi itfaiyeyi, itfaiye belediyeyi, belediye bakanlığı suçluyor. Zincirleme bir inkar düzeni kurulmuş. Herkes birbirini işaret ederken, kimse hesap vermiyor.

5. İlişkişel çürüme

En alt düzeyde çalışanlar uyarıyor, yönetim kulak tıkıyor. Bilirkişi raporu yangının başlamasının ardından kurtarma sırasında önceliğın otel yöneticileri, yakınları ve bazı “ayrıcalıklı misafirlere” verildiğini ortaya koydu. Kurumlar arasında güven yok, ortak hareket yok. Felaket geldiğinde her şey dağılmış oluyor çünkü kimse ortak sorumluluğu sahiplenmiyor.

Sonuç?

Kurumsal yapı, halkı değil sermayeyi korumak için kurulmuş.

Can kaybı bile bu düzeni değiştirmeye yetmiyor çünkü bu felaket, istisna değil, norm haline gelmiş bir sistemin ürünü.

Sorumluluğun Gölgesinde Yönetimsizlik: Felaketin Adı “Bürokrasi”

Grand Kartal Otel yangınında kurumların işlevsizliği apaçık ortadaydı. Hiç kimse sorumlu değildi çünkü herkes biraz yetkiliydi. Bakanlık belediyeyi suçladı, belediye bakanlığı. Herkes kendi sınırını korurken, felaket yaklaştı, insanlar öldü, ama “görev tanımı” zarar görmedi.

Bu karşılıklı suçlamalar zinciri, halkın değil, kurumların kendini koruma refleksini gösterdi. Yönetimde bir felç hali yaşandı. Kimse risk almadı, kimse karar almadı. Kimse bir diğeri aksiyon almaya teşvik etmedi. Bürokratik ataleti kıracak ne siyasal irade vardı ne de halkın denetimi. Yangınla birlikte sadece bedenler değil, toplumsal güven de yok oldu.

Burada bazı temel mekanizmaların geri gittiğini görebiliyoruz. Her biri, hesap verebilirliğin nasıl aşındığını gösteriyor:

Görev yükleyip sorumluluk vermemek

Otel sahipleri gece görevlilerini “sorumlu” ilan etti ama aslında ortada denetim de, yetki de yoktu. Aynı şekilde, kurumlar da birbirine top atarak denetimden kaçtı.

Deregölasyon ve yetki boşlukları

Denetim mekanizmaları zayıflatıldı, kurallar kâğıt üzerinde kaldı. Aslında yasamanın boş durmadığını gösterircesine birbirini boğan ancak yasal kopukluklar yaratan ardı arkası kesilmeyen regölasyonlar bir deregölasyon süreci yarattı. Sorumluluk, denetim ve işlevselliğın toplum aleyhine işlemesine sebep oldu. Belediyeler, bakanlıklar ve sigortacılar arasında kimin ne yapacağı belirsizleşti; bu belirsizlik içinde en net olan tek şey vardı: kimsenin denetlemediği bir piyasa.

Finansallaşma

Güvenlik yatırımları “maliyetli” bulunarak ertelendi. Kayıt dışı istihdamla yasal yükümlölüklerin

arkasından dolaşıldı. Otel sahipleri için can güvenliği, muhasebe kalemlerinde “gereksiz gider” haline getirildi.

Sistemik sorumsuzluk

Her aktör “bir başkası sorumlu” diyerek sıyrıldı. Alt düzey çalışanlar ses çıkardı, ama yukarıda kimse dinlemedi. Bu sessizlik, sadece ihmali değil, yapısal adaletsizliği büyüttü. Süreçte adı geçen kamu ve özel sektöre bağlı kuruluşların tutumunun benzer olması da dikkat çekiyor. Belediyeye bağlı itfaiyenin de yangın önlemlerine geçer not vermeyi reddettikten sonra hükümetin yarattığı yetkisel boşlukları göz önünde bulundurmadan süreçle ilişkisini noktalamış olması sistemle birlikte aktörlerin de sorumluluğu için yeni bir inşanın gerekliliğini ortaya koyuyor.

Bürokratik felç

Birbirini kesen kurumlar, çakışan görev tanımları ve sıfır koordinasyon. Herkes prosedüre uygun davrandı ama kimse insan hayatını kurtaramadı.

Uluslararası normlara gelince piyasa mekanizmaları tarafından şekillenmiş vitrin süsleri ile karşı karşıyayız. Türkiye, turizmdeki güvenlik standartlarını imzalamış ama uygulamıyor. Sözde bağlı olunan etik ilkeler, gerçekte hiçbir aktör için bağlayıcı değil. Böylece, hem ulusal hem uluslararası düzeyde hesap verebilirlik, sadece bir retorik gösterisine dönüşmüş durumda.

Bu felaket bize bir kez daha şunu söylüyor:

Denetim, demokratik katılım ve hesap verebilirlik olmadan adalet olmaz.

Adalet olmadan hayat korunamaz.

Hayatlarımız halktan yana olmayan hiçbir sistemde güvende değildir.

Hesap Verilebilirlik Yeniden Kurulabilir – Ancak Sistem Değişmeden Değil

Grand Kartal Otel yangını, sadece bir ihmal değil; sorumluluğun, denetimin ve kamusal vicdanın çöküşüdür. Ama bu çöküş kader değildir. Eğer gerçekten kamusal, demokratik hesap verebilirliği yeniden inşa etmek istiyorsak, bu yalnızca teknik reformlarla değil, sistemsel bir dönüşümle mümkündür.

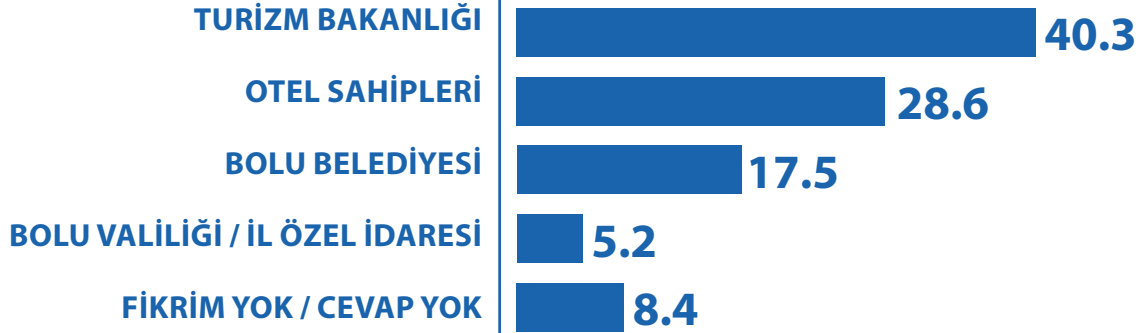
İlk adım; uluslararası etik kodların ve güvenlik standartlarının kağıt üzerinde kalmaması, bağlayıcı yasal düzenlemelere dönüşmesidir. Türkiye’nin imzaladığı UNWTO ve IFC çerçevesi yalnızca vitrinde kalmamalı; yaptırımlarla, kamu denetimiyle ve bağımsız bir gözetim kurumu aracılığıyla iç hukukta yer bulmalıdır. Kurnasızlık, kârlılık için teşvik değil, cezai sorumluluk için gerekçe olmalıdır.

Burada, tam da bu noktada, daha derine inmek gerekiyor. Bu ülkede hesap verebilirliğin çökmesinin temelinde sadece yasaların yetersizliği değil; ekonomik çıkarların, kurumsal ittifakların ve bürokratik çıkarıcılığın iç içe geçtiği bir düzen var. Belediyelerle bakanlıklar arasında sorumluluk suçlaması; özel sektörle kamu kurumları arasında “görmezden gelme” uzlaşısı; sigorta şirketlerinin, otel sahiplerinin ve yerel yönetimlerin birbirini koruyan sessizliği... Bunlar kırılmadan hiçbir yapı güven veremez.

O yüzden çözüm teknik değil, siyasal ve kültürel.

• **Belediyelerin yaptırım yetkileri** güçlendirilmeli, ama bu yetkiler siyasallaşmış kadroların değil, **bağımsız denetim organlarının** (özellikle meslek odalarının) denetimine açık olmalıdır.

• **İşletme ruhsatları, sigorta poliçeleri ve teşvikler**, sadece kâğıt üstündeki uygunlukla değil, gerçek, denetlenebilir güvenlik uygulamalarıyla koşullandırılmalıdır.



Türkiye'nin Nabzı Şubat ayı araştırması; Türkiye genelinde NUTS 2 sistemine göre 26 bölgeyi esas alan 28 ilde tabakalı örnekleme ve ağırlıklandırma yöntemi ile 14 – 18 Şubat 2025 tarihleri arasında toplam 1206 kişi ile yapılmıştır. Araştırma; 0,95 güven sınırları içinde +/- 2,76 hata payı ile CATI (Bilgisayar Destekli Telefonda Anket) yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

▪ **Şeffaflık**, sadece üst düzey raporlar değil; halkın ulaşabileceği denetim sonuçları, halkın görebileceği yaptırım kayıtları demektir.

▪ **İşyeri çalışanlarının ve yurttaşların şikâyet hakkı** güvence altına alınmalı, ihbarcılar korunmalı, cezalandırılmamalıdır.

Ama en önemlisi; kültürel bir zihniyet dönüşümüne ihtiyaç var. **Hesap verebilirlik**, artık yukarıdan dayatılan bir prosedür değil, **karşılıklı sorumluluk, özen ve kamusal vicdan ilişkisi** haline gelmelidir. Kurumlar, halkla olan ilişkilerini yalnızca hizmet sunumu değil, **bir güven sözleşmesi** olarak görmelidir.

Bu yangında sadece hayatlar kaybedilmedi, halkın devlete olan güveni de kaybedildi. Ve bu güvenin geri kazanılması, neoliberal piyasa mantığıyla değil; **dayanışmacı, halkçı ve şeffaf bir toplumsal sözleşmeyle** mümkün olabilir.

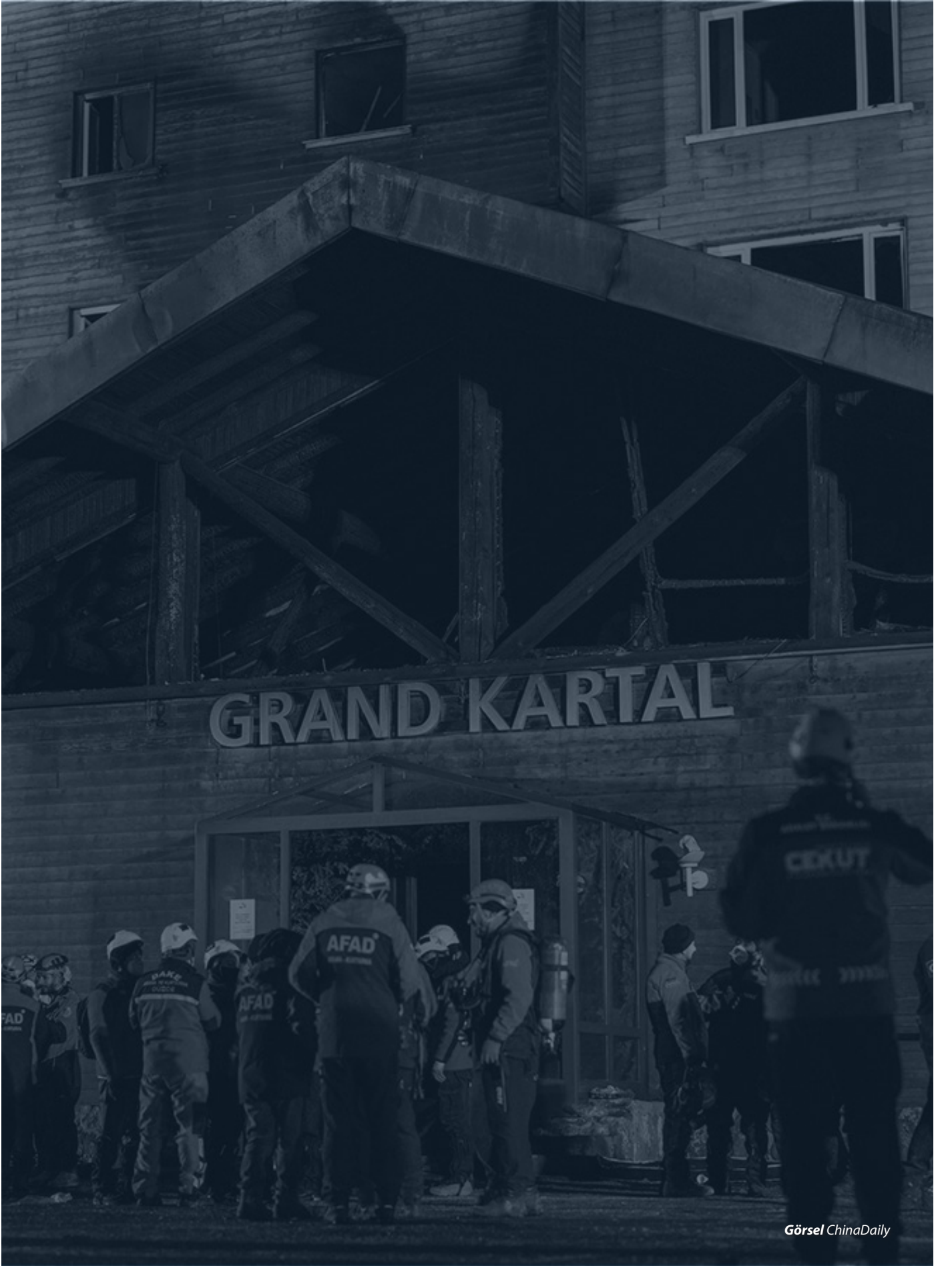
▪ **İnsanı merkeze alan, kârı değil yaşamı önceleyen, kamu çıkarını özel çıkara karşı savunan** bir düzende,

▪ Felaketi değil, kamusal güvenliği örgütleyen; sorumluluktan kaçan değil, halkına hesap veren bir devlette,

yani ancak **demokratik ve kamucu** zemininde hesap verilebilir bir düzen yeniden kurulabilir. Bu felaketin, halkın devlete olan güvenini aşındırdığı kamuoyu araştırmalarınca ortaya konmuştur. Metropoll Araştırma'nın Türkiye'nin Nabzı Şubat 2025 araştırmasına göre; sorumlu büyük oranda merkezi idareye bağlı devlet kurumları olarak görülmektedir.

Bolu Kartalkaya'daki yangında 78 kişinin ölümüyle sonuçlanan olaydan kim sorumludur?

Seçmenlere yangın felaketinin sorumlusu kimdir diye sorulduğunda %40,3'ü Turizm Bakanlığı'na, %5,2'si de Bolu Valiliği'ne işaret etmiştir. Kısaca, toplumun %45,5'i bu felaketten devleti, merkezi idare kurumlarını sorumlu tutmuştur. Bu bağlamda belediyeyi sorumlu görenler %17,5; otel sahipleri de %28,6 oranında sorumlu görülmüştür. İktidara yüklenen sorumluluğun büyüklüğü dikkat çekmektedir. Toplumsal hafıza, devletin karnesini hatırlayarak otel sahiplerinin tüm kusurlarına rağmen devletin sorumluluğuna yönelmiştir. ■



Görsel ChinaDaily

ivmehareketi.com